

should be stated, however, that – interpreting this spatial process as development toward decentralisation – an incipient suburbanisation of the western sense might be assumed around the largest towns of the country in the 1980s.

In the second part of the study examples are presented to show that emphasising different elements of the preconditions for the development and maintenance of suburbanisation or attributing explanatory significance to them, similarities and disparities between the Hungarian and western spatial processes can be evaluated differently. For instance, adherents of explanations based on consumption by population, production factors or social conditions attached various importance to such notions that habits in choice of residence in Hungary do not differ substantially from those in the west, at the same time poverty has also become a push factor to move out of cities and to settle in the suburban ring. In a concept associating suburban development with periods of economic evolution, eastern-central European suburbanisation seems to be somewhat delayed as compared with similar processes in western countries, while others claim that in this subcontinent certain phases of urban development take place in an accelerated manner, simultaneously. As an antipode of the "post-socialist" concept there is an other theory putting stress on the national characteristic features of suburbanisation.

Translated by L. BASSA

Becsei József: Fejezetek az általános társadalmi földrajz tanulmányozásához. Egyetemi jegyzet (első rész). Ipszilon Kiadó és Pedagógia Szolgáltató Kft., Budapest, 1998. 162 old.

Viszonylag ritkán fordul elő, hogy egy egyetemi oktató az általa tartott előadások anyagát egységes formába öntve, könyv alakban is megjelenteti. Nos, BECSEI József, a szegedi József Attila Tudományegyetem tanára erre a feladatra vállalkozott, amikor kiadatta a fenti címet viselő egyetemi jegyzetet.

A Budapest Média Intézet (BMI) második évfolyamos kommunikáció szakos hallgatói számára íródott, átfogó és korszerű társadalomföldrajzi ismereteket tartalmazó tananyag a globális problémák társadalomföldrajzi sajátosságaival foglalkozik, azok lényegi vonásait domborítja ki.

Mínderre – a szerző véleménye szerint – azért van szükség, mert napjainkban egy új típusú térbeli szerveződések alapuló globális világgazdaság kialakulásának nehéz és ellentmondásokkal, társadalmi feszültségekkel teli időszakát éljük.

A könyv az Előszót leszámítva hat fejezetből áll. Az egyes fejezetek felépítéséből, tartalmából és formai jegyeiből egyértelműen kitűnik a didaktikai szándék: lényegre törően, tömören és viszonylag egyszerű módon megfogalmazott, azaz elsajátításra alkalmas tananyag készítése volt BECSEI J. célja.

Ennek megfelelően a jegyzet *első fejezete* az alapoknál kezdi az okítást; a földrajz tárgyának és tagolódásának bemutatása során a legfontosabb természet- és társadalomföldrajzi fogalmakkal ismereti meg a hallgatókat.

A *második fejezet* már szűkíti a tárgyalásra kerülő földrajzi ismeretek körét, azaz a társadalomföldrajz fejlődésének történeti folyamatát tekinti át az ókori görög gondolkodók földrajzi nézeteitől kezdve a társadalmi alapfunkciók térbeli törvényszerűségeit vizsgáló német társadalomföldrajzi iskolákat képviselő geográfusokig. Sajnálatos, hogy a magyar társadalomföldrajzi (emberföldrajzi) kutatások történetének és legkiválóbb művelői eredményeinek bemutatására csak alig másfél oldal jutott e fejezeten belül...

Az antropológiai tartalom nyomja rá a bélyegét a viszonylag rövid, *harmadik fejezetre*, ami főként az emberré válás térbeli sajátosságaival foglalkozik és az evolúció többközpontúságának hipoté-

zisést is görcsö alá veszi. Külön kitér az emberiség nagy vándorlásainak eredetére, s természetföldrajzi okainak bemutatására.

Izgalmas témával, a világ népességének gyors gyarapodásával foglalkozik a Szerző könyve *negyedik fejezetében*. Történeti folyamatában, majd világrészenként mutatja be a szaporodási jellemzőket, sorra véve a 20. sz.-ra rendkívül felgyorsult folyamat okait és súlyos következményeit, mely utóbbiakkal hamarosan szembe kell néznie a földi civilizációnak.

Nem mond sokat az olvasónak első pillantásra az *ötödik fejezet* címe (A Föld és az emberiség), noha az általánosságokat ígérő tartalom valójában a civilizációs fejlődés legsúlyosabb gondjait boncolgatja. (Talán szerencsésebb lett volna e fejezetnek pl. „A civilizáció fejlődésének legfontosabb földrajzi kérdései” címet adni...) A hallgatók így részletekbe menően elmélyülhetnek a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ismeretekben, a gazdag és a szegény ország csoportok közötti növekvő jövedelmekülönbségek okainak elemzésében, az élelmiszertermelés és -fogyasztás, az energiatermelés és felhasználás, továbbá a környezetpusztítás jelenlegi és jövőbeni következményeinek tanulmányozásában.

Ugyancsak izgalmas problémakört mutat be az *utolsó fejezet*, amelyik a multipoláris világ-gazdaság kialakulásának okaival, működési jellemzőivel és jövőbeni perspektíváival foglalkozik. Számos közgazdasági fogalom magyarázatára kerül sor e fejezetben, ami nélkül aligha volnának megérthetőek korunk globális térbeli folyamatai.

A számos táblázattal, továbbá ábrákkal, grafikonokkal, tematikus térképekkel gazdagon illusztrált könyvet válogatott irodalomjegyzék, ábra- és táblázatjegyzék egészíti ki.

Aki arra törekszik, hogy rövid, tömör, ugyanakkor lényegre törően megfogalmazott társadalomföldrajzi ismeretekre tegyen szert „nem középiskolás fokon”, annak bátran ajánlható e – nem kizárólag egyetemi hallgatóknak íródott – tankönyv.

TINER TIBOR